

PETER DITLEVSEN: MIT ÅR på GRØNLAND 1960-61

Grønland 50 x Danmark, lagt på Europakortet rækker landet fra Oslo til ned i Nordafrika

MIN TID SOM VÆRNEPLIGTIG VED SØVÆRNET 1960-61

Beretning baseret på mine breve hjem, illustreret med nogle af mine dias + andre billeder

Peter Ditlevsen, februar 2020

Søværnets Eksercerskole Auderød 19/10 – 7/12 - 1960

3.kompagni, ego i midten, med Gorm og Holger til højre for mig.

Da jeg var udlært hos A.P.Møller blev jeg indkaldt til at aftjene min værnepligt ved Søværnet. Far kørte mig til Frederiksværk, hvorfra jeg kom videre ud til Auderød. Der blev vi udstyret, kom i uniform, og blev indkvarteret i en af de nye banjer. De eneste kammerater jeg husker er Gorm, der senere blev skolelærer, og Holger, fisker fra Vestkysten. Da vi skulle sy mærker i vores tøj, var det Holger der kunne vise os hvordan.

Rekruttiden gik med eksercits, march, skydning, roning i travaljer på Arresøen, og ”hvilestunder” hvor vi kunne sidde til foredrag om emner fra sundhed til trafiksikkerhed. Hvordan vi skulle færdes på et skib lærte vi på *Lappedykkeren*, et fartøj, der var anbragt midt på en græsplæne.

Ved slutningen af denne periode kunne vi vælge, hvor vi gerne ville udstationeres. Jeg meldte mig til tjeneste på Grønland, på flådestation Grønnedal. Med mine erfaringer fra rederiet, hvor jeg havde aften- og weekendvagter med behandling og fordeling af de indkommende telegrammer, var jeg kvalificeret til jobbet som signalskriver. På denne post fik jeg til opgave at formidle kontakten mellem radiostationen og Kommandocentralen samt de øvrige afdelinger på stationen.

Vi fløj til Grønland med en af Flyvevåbenets C-54 fly (DC4 Skymaster), med afgang fra Flyvestation Værløse.

Vejret var dårligt, derfor måtte vi mellemlande i Prestwick i Scotland, for næste dag at fortsætte til Keflavik, den amerikanske luftbase på Island. Her ventede vi i en uge på flyvevejr. Et par gange nåede vi en tur til Reykjavik, og oplevede byen i vintermørke. Omsider nåede vi til Narsarsuaq, der ligger på højde med Oslo. Så vi fløj ikke mod nord, men mod vest: fra Danmark til Grønland er der fire timers tidsforskel.

C-54 Royal Danish Air Force

Flådestation Grønndal 13/12-1960 – 16/10-1961

Fra Narsarsuaq sejlede vi med kutter til Grønndal, tæt sammenstuede og to dage undervejs, da der kun var få timer med dagslys. I den første måned så vi ikke solen, den nåede ikke op over fjeldene. Til gengæld var der om sommeren lyst døgnet rundt, dog ikke midnatssol, da vi lå et stykke syd for polarkredsen.

Kutteren "Malle Mukken", søsterskib "Mågen"

Postkort, sendt hjem som julehilsen: Vinterbillede af Grønndals vartegn, fjeldet Kungniat, med radiostationen i forgrunden - min arbejdsplads som signalkraver.

På mine mange vagter her fik jeg tid til at skrive mange breve hjem, der sammen med mine dias er grundlaget for følgende fremstilling.

FLÅDESTATION GRØNNEDAL

Overblik fra Bratten, med radiostationen, den mørke bygning midt i billedet. Øverst Ivigtutvejen langs fjorden, med sine fem kilometer dengang den længste vejstrækning i Grønland.

Basen Bluie West 7 blev under krigen anlagt af amerikanerne for at forsvare Ivigtut med kryolitminen. Kryolit var en nødvendig katalysator ved udvinding af aluminium, og eksporten til USA kunne finansiere det grønlandske samfund i de 5 år landet var afskåret fra Danmark. Stedet blev overtaget af Søværnet i 1951.

Til højre fører vejen ned til havnen, der her vises med KGH-skibet "Umanak" ved kajen. På den anden side af denne en kutter.

LIVET på GRØNNEDAL

FLS Grønnedal var et højst usædvanligt stykke militærdanmark placeret ved foden af fjeldet Bratten. Det var mere en arbejds- end en militærlejr, et isoleret lille samfund, hvor man måtte klare det hele selv med eget elværk, varmecentral, skomager, frisør, vaskeri, telefoncentral, butik, stort varelager, posthus, autoværksted, renovationskørsel, brandvæsen, bageri, kabys o.m.a., der blev passet af folk hentet fra sådanne jobs i det civile liv. Der var ikke tid til eksercits og den slags. På Grønnedal aftjente man sin værnepligt uden at være soldat.

Jørn, Olsen, Laulund, ego, Sam, i vores lukaf

Ved siden af vores arbejde og vagter havde vi menige vores eget liv, under radaren for de overordnede, specielt sergenterne. Rundt omkring på stationen var der kroge, hvor vi kunne være os selv: maskinværkstedet, infirmeriet; en sommernat kunne vi hoppe ud af vinduet for i den lyse nat at bestige Solfjeldet (429 m), hvorfra vi kunne opleve solopgangen over indlandsisen. Messegasterne kunne ”organisere” madvarer vi ellers måtte savne, æg f.eks.. Eller vi kunne løbe en tur over til Ivigtut, der var out-of-bounds for os menige, og gå gennem tunnelen ned i bunden af det dybe kryolit-brud.

I perioder stod vi for Grønnedals lokalradio, med morgenmusik og om aftenen interviews eller programmer om de gamle nordboer; flere steder i området kunne man finde ruinerne af deres gårde.

På andre tidspunkter passede jeg stedets bibliotek. En dag kom Eske Brun forbi – under krigen havde han været landfoged for Grønland og styret landet gennem den vanskelige tid – han ville låne en bog om den grønlandske flora, og den fik han.

Vinterens største begivenhed var opførelsen af Hostrups komedie ”Genboerne”. Initiativtager og instruktør var styrmand, søløjtnant af reserven Mogens Frohn Nielsen, en farverig person der en overgang havde været elev på teaterskolen. De kvindelige roller blev besat af officershustruer, ungpigerrollerne af et par 14 års skolepiger. Kostumer blev bestilt hjem fra København, frisøren stod for sminkning, en af piloterne spillede klaver. Prøverne måtte klemmes ind mellem vagterne, først ved generalprøven kunne alle samles.

Til forestillingen kom hele befolkningen fra Grønnedal og Ivigtut, gæster fra Arsuk og Narsarssuaq og hele besætningen fra *Thetis*.

Publikum fik en ikke helt almindelig oplevelse – bag scenen var der hektisk aktivitet for at få det hele til at gå op. Under de givne omstændigheder havde vi haft alt for lidt tid til at få stykket ordentligt indstuderet – sommetider vaklede det. Men vi gennemførte, og blev belønnet med stort bifald.

Mogens Frohn Nielsen blev min gode ven. Til forskel fra de fleste andre officerer holdt han ikke afstand til os menige, men kunne invitere os til en hyggelig aften på sit lukaf i officersmessen, og flere gange var han med på vores ture. (se s. 33)

Efter tur – solskoldet – ego, Mogens, Poulsen og Christiansen

GRØNNEDAL – NATUR og KLIMA

Uddrag fra Per Herholdt Jensen: ”Grønlands Kommando i 50 år” (2001), der giver en glimrende, rigt illustreret fremstilling af Grønnedal i alle aspekter, historie, organisation, aktiviteter.

”Sommertiden i fjordområdet kan være særdeles pragtfuld og Grønnedalen lever da op til sit navn. Når laplandsværtingen udsender sin melodiske fløjten, og alt er grønt, viser stedet sig fra en af sine bedste sider. Og det gælder om at nyde forsommeren, for inden længe begynder myggenes terror, der forhindrer, at man kan sidde udendørs, medmindre man har myggenet over hovedet og har beskyttet blottet hud mod de plagsomme væsener. Men sidst på sommeren har man igen mulighed for at opholde sig udendørs uden den form for beskyttelse.

Fra maleren Kaj Walthers dagbog citeres: ”Nu vil jeg gå mig en lang tur gennem Grønnedalen langs Bryggerens Elv. Her er masser af blomster, blåklokker, saxifraga og så den bedårende polarvalmue... Solen skinner fra en helt klar himmel, luften er kølig og ren, og bevoksningen på fjeldlierne er begyndt at antage efterårets gyldne tone. Et væld af blomster breder sig i store mangefarvede tæpper op ad skråningerne, og her er utalte millioner af blåbær. Stikker man hånden ind under risene og trækker den langsomt op, har man en hel håndfuld af solvarme, saftige bær. Fjeldlierne gløder i solen og allermest, når den ud på eftermiddagen står lavt.”

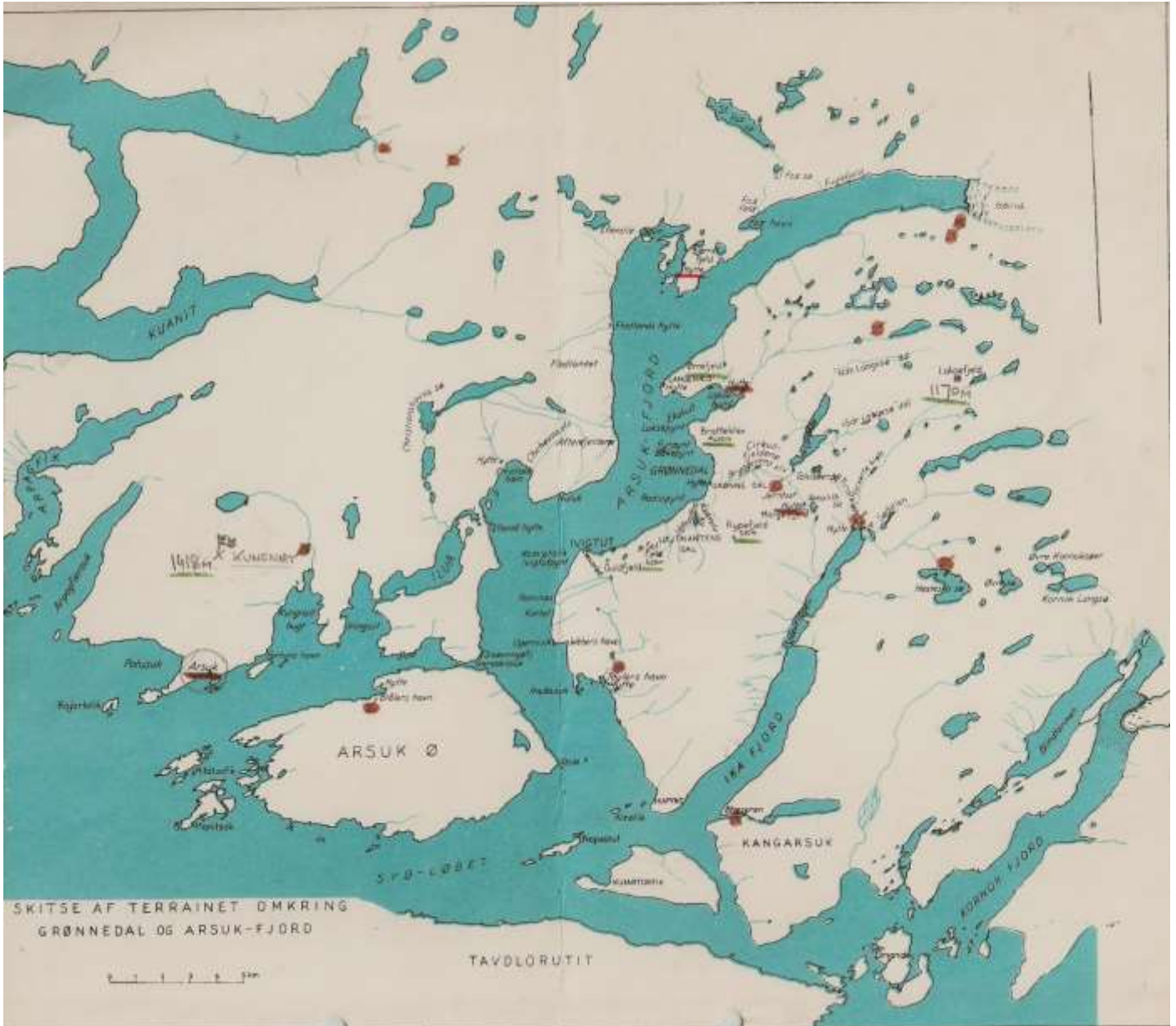
Nedbørsmængden er stor i Arsukfjord-området, idet den ligger omkring 1133 mm om året (Danmark ca. 750 mm), størstedelen falder som sne. Det voldsomme snefald har ofte nærmest begravet Grønnedal.

Grønland er både stormenes og det vindstilles land. Man kan i lange perioder have nærmest vindstille og høj klar himmel både sommer og vinter, men så kan vejret slå om til stormvejr med en styrke, der ikke kendes i Danmark. På Grønnedal kendt som sydoster.

Sydosterne kan opnå mere end orkanstyrke, der ligger på 118 km/timen (65 knob). Den højeste vindstyrke der nogensinde er målt i Danmark var 96 knob i december 1999. Grønnedal bliver som regel hårdt ramt, når en sydoster stormer, og det skyldes stedets topografi. Vinden bliver kanaliseret ned gennem dalen og rammer således stationsområdet med fuld styrke. I januar 1980 målttes 140 knob (260 km/t) (*Den største styrke jeg har oplevet var 120 knob, hvor man ikke kunne vove sig uden for. Få uger inden jeg kom derop havde en sydost revet taget af den ene mandsskabsfløj, så vi i den første tid var stuvet tæt sammen*).

Storisen sætter sit præg på det sydvestlige Grønland hvert år. Den kommer fra Polhavet, føres af strømmen langs Østkysten for at runde Kap Farvel i januar eller februar. Herfra bliver storisen (skodser, flager, større eller mindre isfjelde) ført op langs Vestkysten, hvor den kan blokere munden af Arsukfjord, men også fylde fjorden op, så sejlads bliver noget nær umulig.” (*Det blev dog ikke tilfældet i 1961*)

TURE I FJELDET

Kort over Grønnedalsområdet. Grænsen til Indlandsisen mod øst ikke markeret.

De stærkeste indtryk af Grønland oplevede vi på vores ture ud i naturen. Når vi havde fri, drog vi ofte ud for en weekend eller flere dage, for at nyde at være os selv, borte fra stationen.

På kortet er vores overnatningssteder markeret, i telt eller i hytte. Terrænet var ganske uvejsomt, og det var tit svært at bedømme afstande og højder: der var intet kendt at sammenligne med – man måtte selv finde vej. Med turbåden kunne vi sejle ind i fjorden til isblinken, over til den modsatte kyst eller til Arsuq.

Mod vest, nord for udstedet Arsuq, er fjeldet Kungiat indtegnet med et flag.

I det følgende bringes mange billeder fra disse ture.

Turbåden

Vinter: Radiostationen indesneet

Januar: Islandske DC-4 Solfaxi dropper post

På tur med snesko: ego, Jørgen og Sam

På ski over frosset sø – Butty og Torben

Højt oppefra: dybt nede skimtes en prik – en hytte.

Grønlandsk vinter, med total stilhed – ikke en lyd: Ika Fjord:

Ego på ski

Mogens Butty og Torben på kanten af Ika dalen

TUR mod INDLANDSISEN

Langtur 5

19/4 Denne dag startede turen, men forberedelserne havde stået på i flere dage, Vort hold bestod af fire mand – foruden mig selv: Officersmesse-gasten Henrik, høj, lyshåret: Torben, arkitekt, sort King Edward skæg; og Mogens Butty, studenten. Henrik havde været primus motor for denne nye tur efter vor kuttertur var gået i vasken (*en tur vi havde planlagt til Frederikshåb langs kysten med en grønlandsk fiskekutter – det var desværre blevet nægtet os.*) Han vidste besked om rute o.s.v. Og vor ret omfattende turgrej (mad til 5 dage) blev udvidet med et par ruller tov og klatrejern – løjerlige tingester at spænde på støvlerne til færden på is. For denne tur gjaldt selve indlandsisen, den vældige kalot, der dækker 5/6 af Grønland.

Det regnes for at være den største tur man kan tage herfra til fods – noget alle skal have prøvet. Hvor langt der er i kilometer tør jeg ikke sige – har hørt om et hold, der vendte hjem efter ti timers ret anstrengende march. I dette land taler men ikke om kilometer, som ad en landevej – her kan en tur op ad fjeldet måske tage en time, hvor man den modsatte vej er nede på en snes minutter. Her måles afstande i timers march gennem det uvejsomme terræn, når man drøfter ture.

Klart vejr, lunende solskin, foråret var så småt begyndt at gøre sig gældende – endnu lå mængder af sne, men på lange stræk var det muligt at færdes over ganske snefri områder, stenet terræn, mos, lav, små buske enkelte steder, mærkelige krogede skabninger. Og vandløbene som man kunne træffe hist og her, halvkvalt af vinteris, dog klukkende og rislende, strømmende afsted nedover.

Første etape, op gennem Grønnedal med flere pustehvil undervejs, oppakningen sad endnu ikke hjemmevant. Ind forbi et pænt lille vandfald, og vi nåede Langesø, en stor snedækket dejlig plan isflade, som uden særlige anstrengelser bragte os et langt stykke fremover. Og da det var slut, fandt vi os en mosklædt lille holm, og suttede på et par sodavandsis! - en snebold overhældt med noget saft fra feltflasken. Og med et hørte vi fuglesang – forestil jer, hvilket indtryk det kunne gøre, når man en hel lang mørk vinter ikke har hørt så meget som et fuglepip ude i naturen. Det var en snespurv, væver lille sort-hvid broget fugl, kendt som landets forårsbebuder. Hele vinteren har landet været tyst, vinterdødt. Det er ejendommeligt således at opleve fuldkommen stilhed, ikke en lyd. Men nu lever og ånder naturen på ny, fuglesang, strømmende, brusende vand.

Torben, Butty (se s.33) og Henrik

Og vi steg på ny opad, ind mod Laksefjeldet. Vi gispede og svedte. Butty lagde for, vi andre fulgte efter, smed trøjerne, sad og nød solskinnet højt på et sneklædt fjeld. Ægte højfjeldssol – lige noget for os vinterblege fyre.

(På vor videre vej måtte vi krydse en stejl og dyb snefane. De andre gik først, jeg var den sidste. Pludselig mærkede jeg sneen skride under mig, jeg lagde mig ned og kaldte på hjælp. Butty bandt sig i et tov, kom tilbage og fik fat i min hånd, og med stor forsigtighed nåede vi tilbage til den faste klippe. Den oplevelse sad længe i mig – men det var ikke noget jeg skrev hjem om.)

Sidst på eftermiddagen nåede vi efter en lang og vanskelig nedstigning til Lakse-elv dalen og en lille sidedal til denne, et vidunderligt sted, som Butty døbte vort Shangri-La. Teltet blev rejst på en stor mosflade, rindende vand havde vi tæt ved hånden. Der gik vi på fotojagt efter vore første ryper, hvide fugle, forbavsende tillidsfulde.

Aftensmaden blev varmet over en summende primus, vi nød det efter dagens mas. Inden vi krøb i soveposen, lavede vi et lille lejrball – kunne man ønske sig mere?

Henrik havde været lidt skeptisk med hensyn til pladsen i teltet – fire mand – selv måler han små 190 cm. Men det gik – teltet var to meter i bredden, vi lå skiftevis med hovederne den ene og den anden vej, lidt klemt, og sov de retfærdiges søvn.

20/4 Kl. 7 fik vi en slem forskrækkelse – Henrik viste sig at være morgenmand, og meldte havregrøden klar! Hvis vi ville have den varm, var det nu! Vi kravlede fortumlede ud, morgenen var endnu kold og klam, fik os en skudelfuld grød (god at tage med, let at transportere, varm og mættende) og kravlede så op på sydskråningen for at nyde solskinnet. Solens børn er vi jo, vi sugede varme til os, liggende fladt på ryggen. Det varede længe inden vi kunne bekvemme os til at bryde op fra dette kønne sted.

Men omsider lykkedes det. Dags-marchen blev ikke ret lang. For det meste traver man afsted i hælene på hinanden, den forreste finder den letteste vej gennem terrænet, de øvrige følger i hans spor, især når der er meget sne. Vi skiftes til at tage føringen. Vi traf et andet hold på vej indover, vekslede erfaringer, skiltes på ny – der gik næsten tre dage, inden vi på ny traf mennesker. 16 mand var på vej mod isen i de dage – kun tre af dem traf vi undervejs. Jo, der er plads nok. Vi fulgte Arsukfjorden, gik

højt oppe. Ved middagstid nåede vi rundt om en fjeldknold – og der lå indlandsisen. En vældig, hvid flade, som et frossent hav, dæmmet op af en vold af mørke fjelde. Et sted brød den igennem, skød, pressede en isblå bræ ned gennem en lang dal til fjorden, en dal fyldt med isbølger, forrevne, revnede, holdt inde mellem stejle blankslidte fjeldvægge. Engang er isen gået meget højere, grænsen var tydelig højere oppe på dalsiden, nedenfor ganske lyst, afslebet, ovenfor mørkt og forvitret.

Vi fandt en lejrplads, en jævn plet overfor en fin ekkoklippe. Om eftermiddagen steg vi ned til isblinken,

hvor bræen når ud i fjorden. Som vi fladlandsboere lod vi os narre af afstanden – nedstigningen tog det meste af en time, vi havde højst bedømt det til 15-20 minutter. Først gik vi i sne, siden på mos og lavklædte lier og skrænter, så blankslidte klippeflader, sidst et virvar af løse sten og klippeblokke.

Ego

Isblinken, en klint af is vel 30 meter højt, 3-400 meter tværs over fjorden, en række lodrette brudflader. Vandet nedenfor havde en ubestemmelig, mørk blågrøn farve. Ude i fjorden lå en halv snes mindre isbjerge, en del isskodser. Vi satte os, og ventede på, at der skulle ske noget. Engang imellem havde vi under nedstigningen hørt brag og drøn inde fra ismassen – der arbejder uhyre kræfter. Pludselig raslede et par småklumper i fjorden, og få øjeblikke efter fik en stor isblok overbalance, væltede ned med et tordnende drøn, et vandsprøjt rejste sig højere end isklinten, blokken splintredes i mange mindre dele, vandet hvidt af skum, vældige dønninger bredte sig. Og drønet rullede, gav genlyd fra fjeld til fjeld i flere minutter efter. Man var fuldkommen fascineret. Det var kun en mindre blok – hvilket skue. Når et helt isbjerg bryder af, kælver – da slår fantasien ikke til.

Siden oplevede vi et par mindre kælvinger, men den første var den mest imponerende.

Et pudsigt træk var søfuglenes opførsel. Vi havde set en del måger flyve planløst omkring, men efter kælvingen foer de til stedet, skreg og larmede som en flok gadedrenge, og var i lang tid meget urolige. At de skulle syntes det var sjovt, kan jeg næppe tro. Derimod har jeg en idé om, at chokket midlertidigt bedøver de fisk, der befinder sig i nærheden – de kunne blive et let bytte for mågerne.

Arsuk Isbræ, som under Istiden har gået langt højere

Under en lang opstigning traf vi en del ryper, man kunne komme ganske tæt på dem.

Det blev gråvejr, begyndte så småt at sne – vi tørnede tidligt ind.

21/4 Fremstød mod storisen!

Vi kom sent afsted – havde uforbeholdent nydt morgensolen efter en kølig nat. Vi startede med god fart, men desværre blev det for meget for Torben. Han er ikke alt for stærk, så da vi kom på højde med isblinken, valgte han at blive tilbage, lure med sit filmapparat på en kælving. Om aftenen fandt vi ham tilbage ved teltet, med en kælving på sin film, og en havørn! Den kom svævende forbi udfor Torben, måske en halv snes meter fra! Jo, det var han godt tilfreds med.

Vi fortsatte, tre mand, valgte at stige længere op mod fjeldkammen for at udgå tværdale på vores vej. Gik i sne, herlig sol, bar overkrop – det var en herlig verden. Og uden besvær fulgte vi nogenlunde samme højde-kurve over lange stræk. Og hvilken udsigt: langt borte over isen kunne vi se nunatakker, klippeøer omgivet af is. Men igen undervurderede vi afstanden. Vi gik parallelt med bræen et par timer, storisen syntes lige nær, og dog fjern. I stedet

valgte vi at gå ned til bræen, en let nedstigning, som syntes endeløs – det har nok drejet sig om adskillige hundrede meter. Endelig stod vi ved kanten af bræen, et virvar af knolde og sprækker, ganske uoverskueligt

inde fra bredden. Helt herinde var der imidlertid forholdsvis jævnt og plant – vi spændte tovet mellem os og vovede os ud på bræen. Det blev en af de mest spændende ture jeg nogensinde har været med til – et par timer færdedes vi langsomt og forsigtigt nedover, undredes over de fantastiske former isen antog under det vældige pres, og de utrolige farver solen kunne lokke frem, blå og grønt i

mange nuancer. Isfladen var dækket af sne, klatre-jernene var ganske overflødige. Butty brugte en hel farvefilm med de sidste optagelser nede ved isblinken og fjorden, hvor vi respektfuldt kravlede tilbage på land.

Derpå hjemover til teltet ad den kendte vej fra dagen før, til et par tørre sokker og et solidt måltid. Da havde vi også været på benene i mellem otte og ti timer, blot med et par plader chokolade.

22/4 Hele morgenen dasede vi, tog solbad, tørrede fugtigt og vådt tøj og støvler. Jagttog snespurvene, ryperne. Vi havde åbenbart plantet teltet midt i en rypes domæne – den kredsede om stedet, tydeligvis meget fornærmet! Jeg fik nogle billeder af den, på få meters afstand.

Men pligterne kaldte hjemme på basen. Butty fablede om at blive væk i flere dage, så ville han med fornøjelse tage spjældturen når han kom tilbage til stationen. Men... vi brød op, og nåede efter fem timers march til hytten i Laksebunden. Det blev en god tur, et langt stræk over en navnløs, islagt sø, ned forbi Brudesløret, tre små vandfald som løber ved siden af hinanden ned ad en meget høj, stejl fjeldside. Efter sigende et uforglemmeligt syn om sommeren. Men endnu var der ikke rigtig gang i vandet, så vi må derover igen. Da vi kom ned i Laksebunden måtte vi bane os vej mellem meterhøje buske i ubehagelig våd sne til anklernerne. Vi blev meget glade for at nå hytten, smide oppakningen og de pjaskvåde støvler.

Der var allerede kommet seks mand, men med at par madrasser på dørken blev der også plads til os. Vi vekslede erfaringer, oplevelser. De havde fulgt en mere direkte rute til storisen, og havde været helt inde og oplevet de fantastiske ishuler og grotter ved iskanten. Så nu ved vi det til næste forsøg – vi var gået for stor en omvej.

23/4 vendte vi hjem. Senere på dagen kom der flyver, og efter den en norsk langlinefisker, *Gunnar Langva* af Ålesund, som kom ind med en syg mand. Det er en sjælden begivenhed at se fremmede, civile ansigter på stedet. Til gengæld for ferskvand gav de og nogle kasser med rødfisk, besynderlige lyserøde, med enorme øjne, halet op fra stor dybde.

Slut på fem dages orlov – som vi i den grad havde trængt til, og nydt!

Butty ved selve ind-landsisen – på en senere tur, hvor jeg ikke var med.

Ruin af hus fra Nordbotiden. Nordboerne indvandrede fra Island for 1000 år siden, for at forsvinde under Middelalderens Lille Istid

Forår: vandfald ved Taylors Havn

EFTERSØGNING

Grønnedal, 16/5-61

Torsdag aften, ved ti-tiden, forberedte jeg mig til at forlade radioen efter en ret fredelig vagt, da der kom iltegram:

”Færøsk trawler *Skarvenes* har mistet skrueakslen ønsker hjælp ingen nøjagtig position formentlig 35 sømil syd for Kap Farvel.”

Et farvand med ikke så lidt is, ifølge seneste isrecco.

Vagthavende officer, Lt. Mogens Frohn Nielsen, blev varskoet, og der blev trykket på alarm-knappen!

Ingen søvn den nat – ikke blot for mig, der skulle holde rede på en omfattende trafik af urgent- og p-signaler (haster), vi fik efterhånden rusket hele den sydgrønlandske radionet vågen: Julianehåb, Prins Christianssund, Narsarsuaq.

Eftersøgning! Melding blev udsendt til alle skibe i farvandet, på dansk, på engelsk. Svitzers *Sigyn*, bjergningsfartøj stationeret i Færingehavn lidt syd for Godthåb, vågnede til dåd, stak til søs, full speed sydover, men med mange timers sejlads forud.

Så meldte sig *Johan Hjort*, kom på klingende norsk over radioen: norsk fiskeriinspektionsskib, på en position sydvest for Kappen – kursen blev sat mod den formodede position.

Poseidon, tysk trawler, som nu hurtigt trak sig ud af sagen igen.

Islandsk fiskeriinspektionsskib *Ægir*, ovre ad Island til - dampede straks vestover.

Alarm til luftgruppen i Narsarsuaq: hurtigt svar: Catalina klar til at gå i luften ved daggry. Og iscentralens islandske DC-4 stillet til rådighed, ligeledes klar!

Vi indhenter oplysninger om skibenes udseende, størrelse, videregiver dem til alle parter. *Skarvenes* viser sig at være en gammel svend, bygget som sejlskib i Frankrig i 1904, siden ombygget, forsynet med motor.

Ægir forsøger radiopejling, men med ringe resultat. *Skarvenes* sender er meget svag, utydelig.

0200 melder et nyt skib sig, islandske *Petur Halldorsson*, mener at kunne være fremme allerede kl. 11 – siden hører vi ikke mere til ham.

Johan Hjort forventer at være fremme kl. 0900.

Ved ni-tiden oplyser vi eftersøgningsområde til flyverne. De kommer tilbage, melder meget dårlige vejrforhold, skyet, ringe sigtbarhed. Narsarsuaq flyveplads må lukke, men maskinerne klar til start med kort varsel.

Johan Hjort forsøger ny pejling, stemmer meget slet med den formodede position.

Kl. 10.30 er *Johan Hjort* på position 28 sømil syd for Kappen: ingen *Skarvenes*, derimod bedre pejling, den må ligge et stykke øst for Kappen. Pejling 44 grader, *Johan Hjort* styrer 44 grader.

Meteorologen Narsarsuaq forventer ingen bedring i sigtbarheden. Foreslår recco over skylaget med radio-kompas, såfremt *Solfaxi* kan komme i luften.

Så får vi omsider fat i *Skarvenes*, som melder stille vejr, tåget, is i sigte mod syd - det kunne vi ikke få til at stemme.

Kl. 13.30: *Johan Hjort* kan se tågebanken *Skarvenes* ligger i – stadig samme pejling. *Skarvenes* ligger nu kun 4-500 meter fra iskanten.

Kl. 14.15 meldes pludselig at islandske trawler *April* har kontakt med *Skarvenes* – den havde vi ikke hørt om før.

Flyveeftersøgning aflyses.

Kl.16.20 kommer det længe ventede: *Ægir* kan se *Skarvenes* og vil give ham en line for derefter at trække ham fri af isen. Vil blive ved ham til *Johan Hjort* kommer.

KL. 17.20 har *Ægir* *Skarvenes* langsomt på slæb. *Johan Hjort* har kørt langsomt, men kører nu fuld kraft frem mod is forude. Kl. 17.00 fik han visuel kontakt med *Ægir* og *Skarvenes*.

Melding til alle implicerede: *Skarvenes* fundet!

Operationen betragtet som afsluttet, med *Skarvenes* på slæb efter *Ægir* på vej til Island, ledsaget af *Johan Hjort*. *Sigyn* returnerer til Færingehavn.

Og så kunne man efter 20 timer slappe af. Varmt takketelegram til *Johan Hjort*, der havde ydet en fin indsats, selv om *Ægir* kom først.

EFTERSKRIFT

Mit arbejde var som signalskriver at formidle kontakten fra telegrafisterne på Radiostationen til Kommandocentralen, hvorfra hele aktionen blev styret. Eftersøgningen af *Skarvenes* var den mest dramatiske. Senere blev bl.a. kutteren *Ole Rømer* meldt savnet, men fundet igen. Den ligger nu som beboelseskib i Roskilde Havn.

Hele denne organisation blev etableret efter Grønlandsskibet *Hans Hedtofts* forlis syd for Kap Farvel 30. januar 1959 på vej hjem til Danmark efter sin jomfrurejse. Skibet gik ned med 95 personer ombord, passagerer og besætning. Sidst på året drev en redningskrans fra skibet i land på Island.

m/s Hans Hedtoft

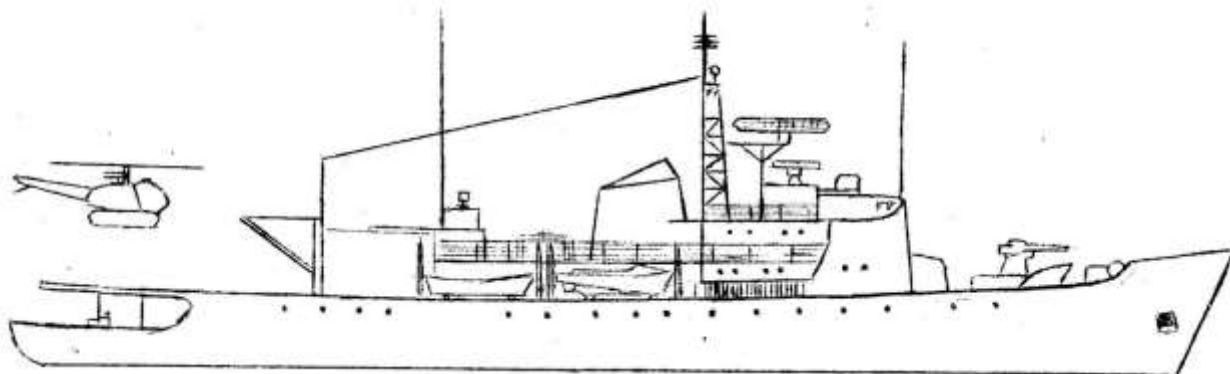
Året efter forsvandt også coasteren *Hanne S* i samme farvand med hele sin besætning, på vej til Danmark med en last kryolit. I dette tilfælde fandt man en del vraggods.

Jeg så personligt *Hans Hedtoft* inden afsejling fra København, men nåede ikke som shippingmand om bord inden afgang. Det kunne vente til det igen var hjemme – troede jeg.

Initiativerne efterfølgende på Grønland omfattede etablering af Luftgruppe Vest med stationering af Catalinafly året rundt på Narsarsuaq, etablering af isrekognoscering med fly, og krav om regelmæssig meldepligt for alle skibe i grønlandsk farvand. Endelig blev de små, langsomme kuttere i årene efter 1962 suppleret med 4 nybyggede inspektionsskibe med helikopter, til tjeneste ved Grønland og Færøerne.

Catalina starter fra Grønnedal, med Kungniat i baggrunden

Jeg lavede denne tegning af de kommende skibe til vores ugeblad Dalposten. Det skabte noget postyr på Kommandocentralen – hvor havde jeg den fra? Fra bladet Søfart.

Herunder: Inspektionsskibet Vædderen. Søsterskibe Fylla, Hvidbjørnen og Ingolf. I 1990 afløst af Thetis-klassen.

TUR til ARSUK MAJ 1961

inviteret af fiskeren Frederik Jochumsen, som vi havde truffet på en tidligere tur, da vi kom med ud på fiskeri i hans båd.

*Kirken i Arsuk, hvor vi om søndagen var til gudstjeneste.
med menigheden delt i mands- og kvindeside*

Frederiks døtre i festdragt i dagens anledning

Catalina på rampen

Korvetten "Thetis"

TUR til KORNOK, 20/5-1961

Søløjtnant Mogens Frohn Nielsen – se s. 33

Poulsen krydser elv

Tætpakket i telt

*Kornok Isbræ –
ved næste fjord
mod øst*

TUR LANGS KYSTEN, 12 – 15/6-1961

Tur IX

Mindste enhed i den grønlandske hjemmeflåde er inspektionsmotorbåden GLM-2, et solidt bygget 40 fods fartøj; minder en del om Roskilde motorbåden *Cherie*, mit gode skib under mange sejlads med Marine-hjemmeværnet (*som jeg blev medlem af i 1956*) – Så jeg følte mig straks hjemme, endnu mere da en af mine bedste soldater-kammerater, Laulund, var dækskapt ombord. Endvidere var jeg blevet ganske gode venner med skipperen, søløjtnant af reserven, Jørgen Jensen, i det civile styrmand i rederiet Lauritzen. Den øvrige del af firemands besætningen udgjordes af maskinmanden ”Mustapha”, og til daglig den lille grønlander Nathan, præcis 150 cm i højden, undertiden ret hidsig, især når han misforstår én – Laulund har nu et ganske godt tag i ham. Som I kan se, et hyggeligt skib, som jeg jævnligt gæster, i og uden for embeds medfør.

I længere tid har jeg arbejdet på at komme med på en tur som overtalligt besætningsmedlem – sikrede mig først skibets velvilje, siden orlogskaptajn Stegman's – fik løfte om at deltage i en kortere tur – og torsdag for en uge siden blev jeg råbt an af lt. Jensen – om jeg var klar til at mønstre for en firedags tur den følgende dag? No asking twice.

Jeg stillede med minimal bagage, sovepose, og en vældig iver. Vejret var koldt og regnfuldt, trist – men vi afgav afgangsmelding: para 3 ”vp 442730 Ditlevsen additional” lød godt i mine øren! – bakkede ud af havnen, og havde snart kurs mod Kamikken, march-omdrejninger på maskinen! ”Så er vi dus,” erklærede Jørgen – og jeg faldt ind i livet ombord. I de dage randt Joseph Conrads ord ”The soul-satisfying routine of shipboard life”

mig tit i hu. Jeg nød det. Rortørn, daily chores, baks-tørn, ankermanøvrer, udkik. Vi satte kursen sydover, indenskærs. Øde og barskt landskab, klippeøer, skær, snævre løb – et vanskeligt farvand, som kræver sin mand af en navigatør – stadig mangelfuldt kortlagt – mange steder satte Jørgen omdrejningerne ned – vi listede os igennem. Meget få steder så vi tegn på menneskevirke, få sømærker, et par hytter – men ikke et menneske eller fartøj til

.
Skipper Jørgen
 vi søndag aften anløb Arsuk – til dansemik!

Kom forbi Ika-fjord, Kornok-fjord med isblinken (jeg mindedes vores lange tur dertil til fods et par uger før, sammen med b.a. Mogens Frohn Nielsen). Den døde bræ, vilde fjelde, snespættede, hårde, skarpe konturer. Men liv var der, en mængde søfugle i store flokke, målbevidst trækkende mod nord, edderfugle, og

andre mig uerfarne fuglekender ubekendte. Jørgen observerede en sæl. Pludselig skød en mørk pukkel op af vandet ikke langt borte, få minutter senere nærmere, måske 15 – 20 meter borte, en sort ryg, finne, hvælvende sig over vandet, forsvandt i en hvirvel. Efter Jørgens udsagn en stor sildepisker (*vågehval, op til 10 meter lang*). Siden blev den borte, vel skræmt af motorlarmen.

Vi nåede løbet ved Qipisargo, ganske tørlagt ved lavvande. Kastede anker, og mens Laulund, kok i denne uge, gik i gang, roede Jørgen og jeg i land, rekognoscerede, fandt den bedste vej igennem. Dejligt småkuperet landskab, jernholdige vandløb, blødt fjedrende mos og lav – enkelte blomster, nysgerrige småfugle. Travede og løb os en god appetit til, malede til sidst et vældigt, røde mærke på en klippe i vandkanten – steg vandstanden hertil, kunne vi slippe igennem. Og til middagsmaden, ris og kød i karry – man lever sandelig godt ombord – det manglede da også bare.

Op anker, spændt ind over – det gik, og siden for fulde omdrejninger videre sydover, dejlig klar aftenbelysning. Endnu et par tricky steder skulle passeres ved højvande, sidst Nyboes Kanal, en snæver passage sprængt mellem to fjorde. Uden overdrivelse var der ikke mange centimeter at give væk, tungen lige i munden, skipper selv ved roret. Den grønlandske Lods tilråder et par mand klar med bådshager.

Ved ti-tiden til ankers i en lille bugt, Nipsat Iluat, sejladsens foreløbige mål. Her havde man ugen før, under ret dramatiske omstændigheder, mistet reserveankeret – pludselig var der kommet hård blæst ret ind i bugten, anchors dragging, skibet rørte grunden inden man kom klar, ladende en sprængt agtertrosse og anker i stikken. Ingen steder at søge læ den nat, man måtte holde den gående i farvandet udfor – siden en drøj hjemtur i hårdt vejr. Nu var der fredeligt på ny, vejrudsigten varslede opklaring. Jørgen meldte ingen ankervagt nødvendig – det var vi godt tilfreds med, det betød brudt nattesøvn.

Siden anvendte Jørgen og jeg nogen tid på at give positionsmelding til Grønnedal, etablerede med stort besvær forbindelse til mit daglige arbejdssted – jeg er signalgast på radiostationen – og fik til gengæld et længere sejsignal.

Og med god samvittighed til aftenkaffen, og søvnige til køjs. Jeg i sovepose i styrehuset, på dørken. Det har jeg før prøvet – sov glimrende.

Jeg glemte at nævne at Nathan i de dage havde orlov, i stedet havde vi fået Elias ombord, grønlænder fra Egedesminde. Mut, ikke til at slå et ord af – meget sjældent lyste han op i et smil ved en pudsigt situation. Elias sad mest i sine egne tanker under vores hyggelige samtaler, bladede måske i et tidsskrift. Ikke til at blive klog på – dygtig nok til sit arbejde, men hele tiden skulle han holdes i gang. Ved siden af Nathan ikke så farlig spændende – Nathan er der mere liv i!

Lørdag morgen, klart solskin, men med en bidende blæst fra nord, som siden voldte os en del besvær. Støt var den ikke – af og til kunne den springe 180 grader – GLM2 lå noget uroligt. Om formiddagen højvande, formålsløst at gå på ankereftersøgning, man kan regne med vel 3 – meters forskel i vandstanden, ikke til at kimse af. Småarbejder ombord, slibning, lakering, først efter frokost kom vi i gang. Jørgen og Elias i jollen,

jeg i land med en lang line i jollen, hvilket sparede roning, trak dem i længere tid frem og tilbage. Der gik en time inden Jørgen råbte hal væk! Med hiv og sving fat i reserveankeret, men kun lige akkurat, med den længste bådshage. Den havde været svær at finde, blot fligene stak op fra bunden, tilmed krusedes overfladen tit of ofte af vindpust. Vi satte et signal sammen, Operation Anchor successful, men kunne ikke opnå forbindelse. Radioforholdene er temmelig uberegnelige heroppe (det viste sig til stor skade ved eftersøgningen af det forsvundne skib *Hanne S*, da der var black-out. Ligeledes tidligere ved eftersøgningen af grønlandsskibet *Hans Hedtoft*). Vi satte os til et fortjent kaffebord, en af de mange i dagens løb.

Siden fortsatte vi sydover, til Torsukatak Løb, for at finde ankerplads for natten i Bangs Havn, men forgæves. Vi kunne ikke finde fred, læ, for den forbandede blæst. Måtte påny nordover, til Nyboes Kanal. Også der trak ankeret, der ikke kunne få fat i bunden. Hver gang vi trak hjem, fiskede vi utallige pund tang og skidt med op. Højvande, gennem kanalen, til en ny ankerplads, med agtertrosse i land til en solid klippeblok. Og med søvnløse ankervagt hele natten holdt det heldigvis. Men Jørgen fik ikke megen søvn i øjnene. Vidunderligt fredeligt og klart, de lyse nætter – min vagt 0200-0400 med enkelte kik rundt på dækket, lodning af vanddybden agter. Til lavvandet var veloverstået. Og for dog at gøre nytte, benyttede jeg tiden til at bringe skibets signalbestemmelser, en vigtig bog, up to date.

Søndag nordover ved højvande, over Qipisargo, sidste chance for at komme igennem inden næste springflod. Herligt vejr, lunt solskin, men på de åbne strækninger nogen sø efter gårsdagens blæst - vi fik nogle skvat ind over stævnen. Vi holdt søndag, opankret i et fredeligt løb kort før Ika-fjorden, dasede, enjoying life. Så fandt vi ud af, at skabet med signalflag havde været utæt, hele indholdet mildest talt vådt. Flagene måtte ud i solen for at tørre, ship dressed overall, som til flåderevy. Det blev ofret en del farvefilm på synet.

På vejen hertil fik vi en forskrækkelse. Pludselig lød et brag, GLM-2 ramte et undersøisk skær – skipperen lå vandret i luften for at stoppe maskinen. Da vi havde sundet os og konstateret at skibet ikke var slået læk, sejlede vi forsigtigt videre. Og satte et kryds på søkortet – de grønlandske farvande et langt fra kortlagt endnu.

Hen på aftenen spekulerede vi på, om vi skulle sejle hjem – Jørgen var mest tilbøjelig dertil – men den øvrige besætning foretrak dansemik i Arsuk, og sådan blev det. Sent

blev det, inden vi kastede anker ved Arsuk, trak i stadstøjet, fik landlov. Vi fandt en del af vores kammerater på besøg – de havde været til Husmoderforeningens bazar (!), men blev kort efter vor ankomst kostet hjem til Grønnedal i turbåden. Vi GLM-folk følte os rigtigt, vi havde eget skib på reden.

En dejlig dag, en af de uforglemmelige.

Natten blev temmelig urolig med ankervagt. Jørgen var på besøg i land hele natten, bagefter fik vi at vide hos Ellen, hustru til næstkommanderende på kutteren *Mågen*, sammen med Arsuk's jordemoder. Man ventede en begivenhed den nat (ikke Ellen). Den indtraf ved tre-tiden, og det skulle jo fejres.

Det mærkede vi ikke noget til, tværtimod kom vi til at sove over os. Ved ti-tiden hørte jeg styrehusdøren gå, og Ellens forundrede stamme: "Her ligger jo en mand og sover!" Ud af fjerene i en fart, kursen hjemover. Undervejs mødte vi kutteren *Teisten* på vej nordover til Godthåb, lucky fellows. Vi vekslede snak, og fortsatte hjem til Grønnedal.

En fredelig eftermiddag om bord – jeg afmønstrede først hen på aftenen – og tilbage til den støjende banje. Uden synderlig begejstring.

Men båndet ril GLM-2 gjort fastere – håber på god gentagelse en skønne dag. (*.. men det skete desværre aldrig*).

Skibet har nu også andre trofaste venner; om eftermiddagen fik Laulund og jeg besøg af stabschefens datter Lotte, en sød fjortenårig, en bestemt ung dame med ben i næsen. Meget nødvendigt, efter to års liv på denne 100% male-establishment.

2016

Dette år gennemførte et hold på 8 mand fra Vikingskibsmuseet et togt langs Grønlands vestkyst fra Nanortalik til Nuuk med "Skjoldungen", en kopi af fundet Skuldelev 6. Det meste af denne strækning havde jeg selv gennemsejlet med kutterne "Mågen" og "Teisten", samt GLM-2. Jeg gav dem derfor kopi af ovenstående brev + mine dias. Det forberedte dem bl.a. på passagen af Nyboes Kanal,

Beretningen om togtet udkom siden som bog fra Gyldendal.

Grønlandsk sommer

Sommerudsigt over Laksebunden

Billeder fra en tur til isblinken, august 1961. Den samme tur blev i 1869 foretaget af min fjerne slægtning, Hannibal Stockfleth (1836-1929), svoger til min oldefar Severin Hertzprung. I årene 1867-72 var han som ingeniør ansat i Ivigtut. Hans beretning om "En Udflugt fra Kryolitbruddet i Ivigtut i Grønland i Sommeren 1869" findes i slægtsarkivet som txt 361.

Fox-faldet

Arsuk Isblink

BESTIGNING af KUNGNAT-FJELDET, 10. september 1961

Grønnedals vartegn, Kungniat fjeldet, 1.415 meter

Denne tur var ikke planlagt fra min side. Da jeg tog afsted til området ved Arsuk sammen med min kammerat Poulsen var vores hensigt at holde en fredelig weekend, borte fra Grønnedals støj og kommando. Derfor havde jeg for en gangs skyld ikke taget mit kamera med, så jeg har ingen billeder fra denne måske mest spændende tur under hele mit ophold. Ejheller fik jeg senere tid til at nedfælde min sædvanlige turbeskrivelse. Det følgende er derfor hvad jeg nu kan huske mere end et halvt århundrede senere.

Vi kom nemlig til at dele telt med Viggo og Christiansen. Viggo var bjergbestiger, og havde hjemmefra medbragt sin isøkse, og nu betroede de os, at de den næste dag havde til hensigt at bestige Kungniat-fjeldet – hvilket var strengt forbudt for os menige. Om vi ville med? – det skulle ikke siges to gange. Planen kompliceredes af at vi vidste at stabschefen med et par andre officerer samme weekend ville gøre turen ad den afmærkede rute, og vi ville ikke risikere at møde dem. Altså måtte vi finde en anden rute.

Vi startede tidligt søndag morgen i halvmørke, skræmte en flok får, men steg støt opefter, den erfarne Viggo dirigerede med os, og bestemte kursen. Et stykke af vejen højt oppe banede vi os op over en lang snefane, med Viggo forrest for at hugge trin med sin isøkse. Trin for trin arbejdede vi os opefter. For en sikkerheds skyld var vi bundet sammen med tov. Ofte kravlede Viggo op ad klipperne som den første, for at sikre os med tovet når vi andre fulgte efter. Det var sejt, men vi vandt meter.

Omsider, efter mange timer, oplevede vi det ubeskrivelige øjeblik, hvor der ikke længere var noget der hed op, hvor vi stod på toppen med et fantastisk udsyn: mod nord og syd langs kysten, mod vest havet, Davis Strædet, og mod øst indlandsisen, den uendelige hvide ørken der strakte sig lige så langt øjet kunne række.

Udsigt fra toppen mod vest, og mod øst, over fjorden mod indlandsisen, som kun kan anes. (Billeder taget af kammerater, der tidligere havde været deroppe)

Vi føjede et par sten til varden, og fandt en dåse med hilsner fra forgængere. Den seneste var et lille digt, skrevet dagen før af stabschef Westenholz, der havde afløst den tidligere stabschef, Rostrup.

”9. sept. 1961. Vor hyldest Kungniat fra Grønnedal. ”Bestigning voldte nogen kval /for en var gammel /og en var tung /kun en af holdet var sej og ung.” sign. Wz.. den gamle. (*Han var fætter til Karen Blixen*)

Jeg tog afskrift af den, og lagde vores egen hilsen med ordene ”Salute to Adventurers”.

Og så begyndte nedstigningen, styret med største strenghed af Viggo: ”De fleste ulykker sker på nedturen!” På opturen kan man afprøve sit fodfæste inden man tager næste ryk – på nedturen har man ikke denne mulighed, da må man for forhånd skønne om næste trin kan holde. Det meste af vejen kunne vi dog gøre tovet fast inden vi steg ned til et sikkert sted, for derefter at trække tovet efter os. Men et sted kom vi ud på hvad engelske klatrere kalder ”boiler-plates”. En stejl klippe-skråning uden noget sted at gøre tovet fast. Da var kun et at gøre: at stole på sine støvler, mens man på halen med bitte trin arbejdede sig nedefter. Da var jeg virkelig bange.

Men vi nåede heldigt ned i dalen – resten af vejen over en mindre højde på vel 100 meter tog jeg uden anstrengelse i raskt tempo. Efter mine mange ture i fjeldet var jeg efterhånden i god form.

Med turbåden kom vi hjem til Grønnedal, hvor vi om aftenen skålede i cognac – vores navn for fjeldet

Poulsen, Ditlev og Christiansen, fotograferet på en tidl.tur

I disse dage var min fætter Jørgen Slottved på Grønnedal. Som instruktør var han med til at optage en film om Søværnet. Jeg så ikke meget til ham – han var indkvarteret i officersmessen, hvor der blev talt meget om officerernes ekspedition. Først ved hans afrejse fik jeg – under fire øjne – fortalt ham, at jeg også havde været på toppen.

Turen fik et efterspil: Få dage inden min hjemsendelse i oktober tog jeg en kopi af stabschefens lille digt, som jeg gemte blandt de signaler jeg om morgenen lagde på hans bord. Næste gang jeg kom på Kommando-centralen fik han øje på mig, vinkede mig ivrigt ind på sit kontor for at høre hvordan jeg dog var kommet i besiddelse af digtet. Vi fik en lang og god samtale om vores oplevelser. Han var helt reel, så min afsløring af vores brud på næstkommanderendes forbud fik ingen konsekvenser.

TUR til GODTHÅB, 23/9 – 5/10 1961

Det var mit store ønske at opleve andre steder i Grønland. Men b/10 – 5/etingelsen for at få bevilget orlov var at få en invitation. Gennem Tante Inges ven Gylding lykkedes det mig hen på sommeren at få kontakt med hans datter i Godthåb. Hun og hendes mand, Toubro's, var lærere på seminariet i byen. Jeg skulle være velkommen.

Telegram 14/9: "Toubro Godthåb. Tak venlige invitation stop orlov tilstået ankomst ghb ca 23 sept med kutter hjemrejse med fly hilsen ditlevsen"

Godthaab, 27/9-61

Uddrag. "23/9. *Teisten* skulle afgå 0830. En 100 tons træskutter. Maskinen på marchomdrejninger, det gik støt nordover. Vejret var gråt og surt og blæsende. Noget rullede vi. Tog en kortere rortørn, siden assisterede jeg gnisten med nogle kode-signaler. Frederikshåb, Frederikshåb Isblink så vi ikke det fjerneste til i natten. Derimod gik der flere gange stød gennem skibet ved passage af mindre bælder med drivende isskodser. Men *Teisten* er bygget til at klare det.

Teisten på vej til Godthåb

24/9 Søndag – vi kom først sent op. Morgenmad, rortørn, og allerede henad kl. 11 kunne vi øjne radiomasterne i Godthåb.

Teisten fortøjet. Det var en besværlig landgang, lavvande, måtte op ad en lang og fedtet lejder, hejse håndtasken bagefter. Jeg gik op i byen mod kirken, og henvendte mig til en pæn herre på eftermiddagstur med et par unger. Det vist sig at være Hr. Toubro himself – og en gæstfri modtagelse fik jeg, ikke mindst af husets tre lyslukkede unger: Elisabeth på fire, fuld af krudt, og meget selvrådig (*Hun er i dag kendt billedhugger, bl.a med mindesmærket for Inger Lehman foran Københavns Universitet*), Niels Peter på 3, noget mere forsagt, men af og til vældig sej. Og Vibeke på et år, husets forkælede charmetrøld, ikke til at stå for. Dejligt at føle sig hjemme hos familien. Både hr. og fru underviser på seminariet og i skolen. Det er et større kompleks, med kollegier til der fleste ældre elever. Mange kommer langvejs fra – i de fleste byer og udsteder findes der kun børneskole.

Hans Egede

Så jeg har efterhånden fået en del indtryk af skoleliv, set med lærerøjne. Da Toubro hørte om, at jeg talte engelsk, blev han straks ivrig, og overlod mig sin 3. real i en hel time! Hele klassen rejste sig raskt, da jeg trådte ind ad døren, og jeg kunne underholde dem på engelsk. Det var en vældig sjov oplevelse at stå bag katederet. Jeg talte langsomt og tydeligt, og efterhånden kom eleverne med spørgsmål, danske og grønlandske elever mellem hinanden.

Godthåb

Men ellers har jeg nydt at holde ferie. Hjemmet er meget gæstfrit, hele tiden kommer og går kolleger, legekammerater, skoleelever – jeg har truffet mange forskellige.

To længere ture har jeg været på. Den ene med en GTO-kutter *Sanassok* (GTO Grønlands Tekniske Organisation, der forestår al byggeri og anlægsarbejde). Den skulle til Færingehavn, hvor fiskesæsonen nu var slut, med en ingeniør, der stod for etablering af et el-værk. Han havde været med fra starten på landets modernisering. Resultatet havde været en befolkningsvækst der gjorde, at mange anlæg nu skulle udbygges.

Den anden tur gik med kutteren *Gardar* længere ind i fjorden. Skipperen var den katolske pater i Godthåb, en amerikaner, der talte nydeligt dansk. Vi var seks mand foruden mig: pateren, grønlænderen Isak som besætning, Toubro, en lærer Samuelsen fra Bornholm, og Otto Båge Nielsen, der deler sin tid mellem skolen og kunstmaling. Det var en sejlads på 3½ time. Pateren var meget forsigtig med isen, vores kølvand lignede et slalom-løb. Undervejs traf vi en vågehval, oppe et par gange, så væk.

Vi kom i land, vores mål var et område med gamle varder og en række skjul, der på en eller anden måde har spillet en rolle ved renjagt før man fik skydevåben. Det ser ud til at man forsøgte at drive en flok ind i en kile, begrænset af søer, for at komme dem på tæt hold.

Det blev sent inden vi kom hjem, sidste halvdel af sejladsen foregik i mørke med projektøren tændt. Heldigvis lyser den hvide is op på lang afstand.

5/10 Vejret har været trist, allerede med en del snefald, som gav en tidlig julekortsstemning over byen. De mange husfarver liver op i alt det hvide.

En dag var jeg på besøg på Grønlands Radio. Rundt regnet er der 8 daglige udsendelsestimer, over halvdelen på grønlandsk. Chefen, Frederik Nielsen, og mange af de yngre medarbejdere er grønlændere. Deres programmer bliver aflyttet langs hele kysten, også med stor interesse af eskimoerne i Nord-Canada. (*Nogle år senere var højskolemanden Niels Højlund en tid ansat ved Grønlands Radio. Han har forfattet en bog om den grønlandske udvikling med den rammende titel "Krise uden alternativ". Han blev siden forstander på Ry Højskole – efter min tid der*)

Nu ventede jeg på at komme tilbage til Grønndal. Jeg fik købt en billet med EPA-cat (Kanadiske Eastern Provincial Airways, der fløj med civile Catalinaer). Men så ringede stabschefen, der også var i byen, og bad mig om at få billetten refunderet – han skulle selv bruge den! Så måtte jeg i stedet sejle tilbage med *Mallemukken*. Vejret bestemmer hvornår man kan rejse – fire dage i træk tog jeg afsked med mine værtsfolk, uden at komme afsted.

Endelig kom jeg ombord i *Mallemukken*, men kort inden afgang kom der besked om, at nu var Flyvevåbenets Catalina på vej. Så det endte med en flyvning fra Godthåb til Grønndal, den helt store oplevelse, prikken over i'et på mine feriedage.

Catalinaen er midtskibs forsynet med en stor blister-rude i hver side, en fænomenal udsigtspost hele horisonten rundt, og fremefter i flyveretningen.

Der var nok at se – strålende solskin, fin sigtbarhed. Vi fulgte kysten med en støt fart på 100 knob (ca. 200 km/t) – den 25 år gamle Catalina er ikke nogen hurtigløber – dels over skærgården, dels over land, i få hundrede meters højde. Menneskebyggeri så vi kun et sted, Færingehavn, forladt for vinteren, Frederikshåb Isblink, umådelig men dødt, med sandaflejringer som en vold ud mod havet.

Hjortetakken

Frederikshåb Isblink

Fiskeri-inspektion en route. Af og til så vi en lille prik, dybt nede, med kølvands-V efter sig – så gik vi ned, dyk i stejl spiral for at kontrollere position, notere navn og nr. Af og til holdt vi os nede – 30 meter over vandet kunne man for alvor fornemme farten. Et par coastere, men ellers moderne trawlere, flest færøske.

Efter 2½ time rundede vi Cognac'en og 868 tog vandet ved Grønnedal med en larm som en vældig haglbyge under skroget. Fin, glat landing. Lugen op, vidunderlig stilhed efter motorlarmen.

Radiobrev til Roskilde: ”Ankommet Grønnedal med Catalina i dag efter en fin ferie stop nu kun en uge tilbage på gensyn Peter”

Og straks på den igen, med vagt hele den følgende uge for at godtgøre de andre to deres ekstraarbejde under mit forlængede fravær. De var glade for at se mig – så kunne de komme på tur.

Brattalid – Erik den Rødes gård og Thjodhildurs kirke

Endelig afgang med kutter til Narsarsuaq, hvor vi fik en uges ventetid inden C-54eren kunne komme igennem. Vi var tre mand der var så heldige at komme med på en prøveflyvning med Catalina. På vej til landing kom vi over Erik den Rødes gård og kirke, som jeg fik knipset i forbifarten.

Omsider lettede vi fra Narsarsuaq, mellemlandede i Keflavik, passerede undervejs til Danmark Færøerne, for sent om aftenen at lande i Værlose.

Derfra blev vi kørt ind til Holmen, hvor vi overnattede, inden vi næste dag endelig blev hjemsendt.

2017

Da jeg fløj fra Grønland, lovede jeg mig selv, at jeg engang måtte derop igen. Men årene gik, og først længe efter lykkedes det, med en rejse til Kangerlussuaq, hvorfra vi nåede op på Indlandsisen, og til Ilulissat, med oplevelse af Isfjorden.

KROGERUP HØJSKOLE 1961-62

Den mest vidtrækkende konsekvens af min tid på Grønland blev, at jeg opsagde min stilling hos A.P.Møller. Min oplevelse af Grønland overbeviste mig om, at kontorliv ikke var min fremtid. Skulle jeg gøre karriere i rederiet ville det betyde arbejdsuger på 60 timer + uden tid til verden udenfor. Der var så meget andet jeg ønskede af livet. Det endte med at jeg den følgende vinter blev elev på Krogerup Højskole – et levende, stimulerende, berigende sted. Større kontrast til Grønnedals 100 mand og ingen piger kan man ikke forestille sig.

Det blev afsættet til næste kapitel i mit liv.

Krogerup, vinteren 1961-62

MINE VENNER i de FØLGENDE ÅR, 1962-70

Efter Grønnedal vendte vi tilbage til det civile liv.

Jeg læste til lærer, tog faglærereksamen i historie, og blev i 1968 højskolelærer på Ry Højskole

Mogens Butty (1941-2007) blev cand.scient/kemi, og fik stilling ved Kenya Coffee Board, med analyse og udvikling af metoder til behandling af kaffebønner.

Jeg besøgte ham i Kenya i 1970, og vi drog atter på tur sammen, denne gang på safari ud i det storslåede afrikanske landskab, højlandet omkring Nairobi og ned i Great Rift Valley.

På hjemrejsen læste jeg på ny Karen Blixens "Afrikanske Farm" med helt nye øjne, efter selv at have mødt masaier og kikuyuer og det enestående afrikanske dyreliv, løver, elefanter, giraffer, næsehorn, antiloper....

Mogens og fugle (art?), ego på Ækvator.

Mogens Frohn Nielsen (1935-2010) drog atter til søs, nu som andenstyrmand på Skoleskibet *Danmark*, men blev senere landskendt som skipperen på *Fulton*, hvor han med kontroversielle pædagogiske metoder fik rettet op på talrige kriminelle drenge og unge. Selv sagde han, at det gjaldt om at give dem masser af kærlighed og masser af tillid og ansvar, og et drag over nakken, når de havde fortjent det – og så gjorde skibet resten. Journalisten Lis Møller interviewede en gang en flok af disse "hvalpe", der kunne fortælle rystende ting om deres barndom. 18 år senere samlede man dem atter: kun en havde siden været en tur i Hotel Gitterly, alle de andre havde uddannelser og jobs som jurist, it-mand, chauffør, forretningsmand – takket være Skipper. (Læs mere om ham i Wikipedia)

Jeg traf ham flere gange, og ved to lejligheder spurgte han, om jeg ville med ud og sejle. Den ene gang fra Roskilde til Frederikssund, den anden fra Ærøskøbing til Marstal – desværre kun for motor.

Skonnerten Fulton

Mogens Frohn Nielsen: "17 år for Fulton" (Haase 1989)

Samme (tekst) og Christian Jensen (fotos): "Klart skib" (Sesam 1985)

2020

I dag er Flådestation Grønnedal nedlagt. Grønlands Kommando er flyttet til Nuuk.

Men der er stadig liv mellem husene. I 1968 flyttede man en snes moskusokser fra Østkysten til Vestkysten, hvor de stortrives. På et senere tidspunkt blev en flok udsat i Grønnedal-området.